

Social utblick

Alvar Norlén

Socialtjänst och alternativa rörelser

Många kommuner i Sverige innehåller någon geografisk del som rubriceras som glesbygd. Dessa områden har varit föremål för en successiv utflyttning sedan 1960-talet. Sedan i mitten av 1970-talet har dock en liten, men mycket väl synlig återinflyttning skett i glesbygden i form av den grupp som rubriceras "gröna-vågar".

Vad har de enskilda människorna gemensamt som ingår i den nya rörelse som vi rubricerar "gröna-vågen"? Ja det centralt gemensamma är ju uppbrötet ur en tidigare livssituation, till något helt nytt och oprövat. Med sina händers kraft vill man forma en ny tillvaro, som inte präglas av lönesamhällets hets och jakt, utan ett samhälle där människor har tid för varandra.

Även om gruppen utåt har verkat likartad, är dock vid närmare kontakt olikheterna mellan individerna betydligt flera. Motivet till flyttningen är väldigt skiftande, allt ifrån familjer, som mycket målmedvetet under årtal planerat för att bryta med lönesamhället och skaffat sig ordentliga förkunskaper om både husdjursskötsel och lantbruk, till människor med narkotikamissbruk, som har insett att på något sätt måste livet förändras om det inte ska ta tvärt slut.

Det är logiskt att socialtjänsten oftast möter den grupp, som utan förberedelser och kunskaper och ibland med en missbrukar-bakgrund har flyttat ut till glesbygden i tron att allt ordnar sig bara man kommer dit.

I socialtjänsten skaffar vi oss lätt vissa handlingsmönster som vi tillämpar för att känna oss trygga i behandlingsarbetet. Detta handlingsmönster stämmer dock inte på denna grupp. Kommer vi som socialarbetare i kontakt med någon, som pga låga inkomster är i behov av bistånd, så försöker vi att diskutera och ge råd om hur vederbörande kan höja sin inkomst.

Hur gör man då när klienten säger sig inte alls

vara intresserad av lönearbete, utan avser att fortsätta att giftfritt odla sina morötter och kålrötter och hugga sin ved och mjölka sin get, allt inom ramen för den informella ekonomin. Det kan vara mycket frustrerande att arbeta med en intellektuellt välutrustad klient som både i ord och handling markerar att han ställer sig vid sidan av samhället, samtidigt som klienten på ett drivet sätt använder sig av samhällets alla skyddsnät. Många kluvna situationer uppstår där socialtjänstlagens "normaliseringsprincip" inte är särskilt tillämplig och till stöd för den enskilde socialarbetaren. Hittills har det väl lösts lite från fall till fall men om gruppen ökar behöver socialtjänsten skaffa sig en klarare grund för sitt agerande.

Internationellt sett har Sverige en låg arbetslöshet, som to m minskat något under nuvarande period av högkonjunktur. Men om vi nås av den internationella utvecklingen, vilket robotisering, datorisering och minskad tillväxt av den offentliga sektorn tyder på, kommer arbetslösheten att öka drastiskt i Sverige vid sekelskiftet. Vårt samhälle och hela vårt utbildningsväsen tar dock sikte på att vi skall skolas in i lönesamhällets livsformer. Hur kommer ett samhälle där stora grupper inte får rum inom arbetsmarknaden att se ut och utvecklas? Det finns internationella erfarenheter om hur ett samhälle med stor arbetslöshet utvecklas, men dessa erfarenheter är sannerligen inte positiva.

Om vi går mot en framtid med ökad automatisering av industrin och stopp i tillväxten av arbetstillfällen i offentlig sektor, hur ska då vi i socialtjänsten förhålla oss? En normalisering har ju för oss hittills inneburit att ge människor meningsfulla aktiviteter och utkomst inom lönesamhällets ram. Måste vi inte i större utsträckning börja fundera över vår roll i vad avser att ge människor en meningsfull tillvaro, även utanför lönesamhällets ramar? De alternativa rörelserna kan då vara en väg för vissa människor att hitta mål och mening med sitt liv.

Framtidsforskningen är ännu på ett relativt teoretiskt plan. Om vi som socialarbetare skall klara av att handskas med frågorna lokalt på ett praktiskt plan kanske vi måste börja och lära oss av de alternativa rörelserna i stället för att se dessa som ett problem i det bestående samhället.